

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárban működő Gyermekkönyvtáros Műhely

A Gyermekkönyvtáros Műhely 1989-ben alakult, s a gyermekkönyvtárosok feladataiból adódó speciális igények hozták létre, a felsőbb vezetés pozitív hozzáállásával. A műhelyforma szabad szakmai csoportosulás a mindenkori gyermekekkel foglalkozó könyvtárosok számára.

A bevallott cél: a gyermekkönyvtárosok szakmai továbbképzése; a módszerek átadása, fejlesztése; az új tapasztalatok megbeszélése – új módszerek kidolgozása; a határszaktám (pedagógia, bábozás, színház, képzőművészet stb.) szakembereitől tanácsadás, ismeretszerzés az aktuális tevékenységekhez; a gyermekkönyvtárakban folyó klub- és egyéb társas tevékenységek tartalmának fejlesztése; az ifjúsági- és gyermekkönyvekkel foglalkozó kiadókkal érdemi kapcsolat-tartás.

Fontos cél volt az is, hogy jobban megismerjük egymást is, hiszen a főváros 22 kerületében szétszórva dolgozunk.

Az eltelt évek alatt, aki közülünk fogékony és nyitott volt, az sok-sok értékre szert tehetett. Kezdetben a XIX. kerületi Főkönyvtár, majd – tavaly tavasz óta – a VI. kerületi Főkönyvtár önálló gyermekrészele ad otthont a műhelynek. Nemcsak a helyszín, a könyvtárosok is változtak, de egy aktív mag ma is lelkesen dolgozik. Sokasodó könyvtárosi gondjaink: létszám, statisztika, videोकölcsönzés, olcsó könyvek beszerzése, a több belső munka, a külső körülmények változásai és a pénzügyi helyzet romlása stb. nehezítik ugyan helyze-

tünket, de a kedvünket nem vehetik el. Ma is fontosnak érezzük munkánkat, a gyerekekkel való törődést. Egy-egy összejövetel hangulata, egy-egy jól sikerült tárgy elkészítése, egy-egy jó módszer, ötlet beépülése a következő foglalkozásba, ezek mind-mind erőt adó sikeres percek. Erre szükségünk is van alkotó munkákhoz, mert egy-egy foglalkozás (nevezzük bárhogy) a gyermekkönyvtáros és a gyerekek közös alkotása.

Programjaink voltak (nem időrendi sorrendben): Kirándulás – természetgyűjtés; manuális foglalkozás, a gyűjtött termékekből való tárgykészítés; karácsonyi ünnepkör, népi és vallási szokások, manuális foglalkozás; ötletbörze; drogos fiatalok; filozófia gyermekeknek; agykontroll gyermekeknek; az ismeretlen Arany János (a tanító, a fordító, a kritikus); drámatikus játékok Arany János ürügyén; *Gabnai Katalinnak* és pedagógus társainak remek játéka, játékötletei; az UNICEF tevékenységéről; búvészbe-mutató; manuális foglalkozások: gyöngyfűzés, nemezelés stb.; bemutató foglalkozás a húsvét (tojásfestés) és az őszi tárgykörében; pszichológus a családról és a karácsonyról; MKE Gyermekkönyvtáros Szekciójának munkájáról való tájékozódás; a reformpedagógiai törekvések megismérése és megbeszélése.

Két nagy, több hónapon át tartó *továbbképzésünk* volt:

1. Első a *Bucz Hunor* vezette Tézisínház drámatikus játszóházi módszerének elméletben és gyakorlatban való megismerése. Egy csodálatos he-

tet töltöttünk el az óbudai Zichy-kastélyban és kertjében, ahol reggeltől késő délutánig együtt voltunk. Bemutató foglalkozások megtekintése, ezek részletes elemzése, elméleti és gyakorlati feladatok váltották egymást, s azután mi magunk játszottuk el a gyerekekkel az Agrólszakadt Péter meséjét. Videofelvétel őrzi felszabadult közös játékunkat. Ennek a dramatikus játszóháznak, amely több ponton is kapcsolható a könyvtári munkához, a szerkezete, szerepkapcsolata 3 rétegű: vendégek – vendéglátók; (közönsetoborzás) játékosársi (játzópajtási) viszonyban a témához kapcsolódó dalok tanulása, tárgyi eszközök készítése; dramaturgiai alá-fölé rendeltég a mese adta módon, s a mese eljátszása.

Fontos szabály, hogy a vendéglátó animátorok a játékra serkentsenek, de soha nem kényszerítő eszközökkel! Mi az animátor szerepkörrel ismerkedtünk meg, s megtudtuk, hogy mennyi mindent kell tudnia. Ismernie kell a fejlődéslélektant, a népmeséket, a népszokásokat, az ünnepeinket, a keresztény kultúrkört, a Bibliát, a természetmitoszokat és hőszörténeteket. A játékban fontos szerepe van az együtténeklésnek, így mi is sokat énekeltünk, népdalokat tanultunk. A kiválasztott mese feldolgozásának mozzanatait (szüzsé, kanavász, fázisrajz) kiscsoportokban gyakoroltuk.

Még hosszan sorolhatnám, hogy mi mindenről volt szó azon az egy héten. Nem is találtuk elégnek az eltelt időt, így *Bucz Hunor* még többször volt vendégünk, hogy segítségünkre legyen abban, hogy a megismert módszereket hogyan alkalmazzuk 1-2 személyes könyvtárunkban.

2. A másik ilyen sokakat érdeklő és vonzó továbbképzésünk a bábtafolyam volt. A tanfolyam vezetője, *Granasztói Szilvia* neves bábos szakembereket is meghívott körünkbe. Mindenféle bábkészítés: sík, asztali, ujj stb. technikáját megismertük.

Mintákat rajzoltunk le, különféle anyagokkal dolgoztunk (papír, filc, csuhé, egyebek). A bábozás gyakorlati ismeretei mellett az elmélet, a dramaturgia, a beszéd fontosságáról is szó esett. Az akkor még Állami Bábszínház – ma Budapest Bábszínház – raktárába is ellátogattunk, s közösen egy előadást is megnéztünk. Több gyermekkönyvtáros egyik vagy másik módszer (vagy irányzat) hívévé szegődött, és azóta újabb, máshol rendezett továbbképzésben vett részt.

Mind a két tanfolyam nagyon hatékony volt, ma is csak köszönet érte.

A bábtafolyam után egy ideig nem jöttünk össze, majd 1992 áprilisában újra indult a műhelymunka. Az együttgondolkodásra, az együttes munka kialakítására törekszünk – ezért kevesebb előadót is hívtunk – de ez nem mindig megy könnyen.

Munkánk könnyítése végett a Műhely tervbe vette, hogy a hálózat gyermekkönyvtári segédanyagát összegyűjti és feltárja; foglalkozásainkról, azok irodalmáról egy tárgyszó-katalógust építünk ki mindenki segítségére; a Közhasznú Információs

Szolgálattal előzetesen a hónapok teljes napjait és a világnapokat egy csokorba szedjük irodalomajánlással; a foglalkozások forgatókönyveit közreadjuk; részt veszünk az információcsere (tanfolyamok, pályázatok stb. hírverése) lebonyolításában; könyvismertetések tartunk.

A Műhely jelenlegi bázisa eléggé központi helyen lévő önálló gyermekkönyvtár. Helyünk van, így szívesen lennénk az MKE Gyermekkönyvtáros Szekciójának bázisa is, amely megőrzi és feltárja a hozzá érkező anyagokat. (A Szekcióval a múlt évben fűztük újra szorosabbra kapcsolatainkat.)

Gondokkal is küzd a Műhely, kár lenne tagadni. Sokszor rossz az információáramlás, nem jutnak el mindig időben a szóróanyagok a címzettekhez, „túl nagy a város”, kevés a szabadidő, mindenki leterhelt a saját munkahelyén, és még sorolhatnám. Anyagi gondok is nyomasztanak bennünket, amelyek megoldására újra több helyre pályázunk, s szívesen fogadnánk más intézmények tárgyi támogatását is.

Befejezésül csak azt írhatom, hogy megérte létrehozni a Műhelyt, s megéri ma is dolgozni érte.

Bencsikné Kucska Zsuzsanna

„Könyvtámasz” – lelki egészségőrző szolgálat az FSZEK Királyi Pál utcai fiókkönyvtárában

Hogy kerül a csizma az asztalra, azaz a lelki egyensúly a könyvtárba? Személyes vallomással kell kezdenem. Már kezdő könyvtáros koromban is csodálattal szemléltem és sokat tanultam szociális érzékenységű kollégáimtól. Máig őszinte tisztelettel emlékszem arra a gyermekkönyvtáros kollégánomra, aki kizárólag a hátrányos helyzetű gyerekekkel foglalkozott, türelemmel és hozzáértéssel.

Ahogy sokasodnak a problémák „kinn”, a társadalomban, úgy tapasztaltam, hogy „benn” a könyvtárban, egyre gyakrabban fordul elő, hogy az olvasók megkeresnek személyes problémáikkal. Hogy hatékonyabban segíthessek, úgy éreztem, többet kell tudnom. 1990-ben jelentkeztem a SOTE Pszichiátriai Klinikájának kétéves mentálhigiénés szakemberképző tanfolyamára. Csoporttársaim különböző foglalkozású emberek voltak (tanító, korrektor, teológus, védőnő, programozó matematikus), akik mind arra igyekeztek, hogy a segítő foglalkozás elméletét és gyakorlatát elsajátítsák és a gyakorlatban alkalmazzák. Miközben a tanfolyamot végeztem, zajlott a könyvtáram felújítása. A családi könyvtárrá való alakítás kitűnő alkalmat kínál arra, hogy az olvasói térben megfelelő környezeti feltételeket alakítsunk ki, egy majdani segítő szolgálat számára. Tanulótársaimnak felvettem, mi lenne, ha könyvtáramban a csoport mentálhigiénés szolgálatot szervezne a csoportvezető pszichológusok felügyelete mellett. Igent mondtak. Az anyagi feltételek biztosításához részt vettünk az 1991. évi közművelődési pályázaton és a Fővárosi Önkormányzat Kulturális Bizottságához is benyújtottuk pályázatunkat.

Találkoztam két törekvés, a könyvtáré arra, hogy a hagyományostól eltérő igényt is kielégítsen és a csoporté, hogy gyakorlóterepet találjon magának. A szolgálat 1991 őszén indult, működésének anyagi alapja a Fővárosi Közművelődési Alaptól nyert pályázati támogatás (1991/92-ben 60 000 Ft, 1992/93-ban 50 000 Ft).

Azóta a mi tevékenységünk is bizonyíték arra, hogy szükség van nem egészségügyi intézményhez csatolt (nem stigmatizáló, előítéleteket felborzó) segítő szolgálatra. A segítő szolgálatnak ugyanis az a célja, hogy egészséges embereknek nyújtson segítséget lelki problémáik megoldásához.

A segítő szolgálat elmélete

Munkánkkal már sok újságcikk foglalkozott. A riportereknek minden alkalommal elmondtam, mik az elméleti alapjai tevékenységünknek, de erről a cikkekből nem lehet olvasni. Talán ez nem eléggé izgalmas... Pedig a segítés bizonyos formái ősidők óta ismeretesek.

Fodor László–Tomcsányi Teodóra: Segítő kapcsolat, segítő szindróma, segítő identitás c. tanulmányukban kifejtik, hogy a humán foglalkozású szakemberek (pl. pedagógus, lelkész, jogász, uram bocsá! a könyvtáros) tevékenységük jellegéből adódóan fokozott mértékű érzelmi kapcsolatban állnak az emberekkel. Ezért fontos, hogy olyan pszichológiai képzettségre és jártasságra tegyenek szert, amely alapján jobban el tudnak igazodni az érzelmek és az emberi kapcsolatok terén.

A segítő foglalkozásuk szakszerű felkészítése és kiképzése a segítő kapcsolatokra, a nyugati társadalmakban régóta folyik. A képzés célja, hogy bevonják őket a lelki egészség megőrzésének, védelmének társadalmi programjába. Az USA-ban például 1970-ben mintegy 300 000 pszichológiailag felkészített „lakust” foglalkoztattak az egészségvédelemben.

Mi a mentálhigiénés képzés során elsajátítottuk a segítő kapcsolat elméletét, a neves amerikai pszichológus, *Carl Rogers* személyközpontú megközelítését, amely a szó gyógyító erejére és az érzelmi szintű önmegértésre alapoz. A szakirodalomban számos tanulmány szól a személyközpontú megközelítésről, a gyógyító beszélgetésről. Ezek közül kiemelném *Tringer László: A gyógyító beszélgetés* c. művét (Bp., 1991. Kiadta a Magyar Viselkedéstudományi és Kognitív Terápiás Egyesület). Tringer professzor könyve jó bevezetés a téma iránt érdeklődőknek és egyben alkalmas elmélyedésre és a részletek megismerésére. Felhívja a figyelmet arra, hogy a segítő hivatások gyakorlói alakítsák ki egyéni nézetrendszerüket, stílusukat a szakma ismeretei adta lehetőségeken belül.

A segítő kapcsolat középpontjában a személyiség áll. Rogers megfogalmazása szerint olyan személyiség, amely empátiával, nyíltsággal, a másik ember hiteles, őszinte elfogadásával jellemezhető. Rogersszel együtt hiszem és vallom, hogy a hozzánk forduló ember magában hordja nemcsak problémáját, hanem problémájának megoldását is.

Hogyan működik a gyakorlatban?

A szolgálat ügyeleti rendszerben működik. Az ügyeletet a SOTE Pszichiátriai Klinikájának mentálhigiénés szaktanfolyamát végzett csoport tagjai közül *Ecsedy Éva* és *Mayer Péterné* végzi. A folyamatos szakmai felügyeletet *dr. Szászné Bán Judit* klinikai pszichológus látja el. A szervezőmunka (telefonügyelet, a kliensek beosztása a segítőkhöz, a pályázatok dokumentációja, anyagi ügyek) rám hárul, és alkalmanként ellátom az ügyeletet is.

Hirdettünk újságokban, plakátjainkat, szórólapjainkat sok helyre eljuttattuk, ám ezek a módszerek csekély eredményt hoztak. Az igazi propagandát a

megjelent újságcikkek jelentették, meg az, hogy a fiókkönyvtár telefonszáma mindennap megjelenik a Kurírban a segélyvonalak között. Így telefonon adunk tájékoztatást a szolgálat működéséről, és igény szerint vagy telefonos lelki segélyként működünk, vagy időpontot kap a jelentkező az egyéni beszélgetésre. Az egész ország területéről kapunk telefonhívásokat, hetente átlag tízen-tizenötven érdeklődnek. Aki egyéni beszélgetést óhajt, az rendszeresen az előre megbeszélt időpontban felkeresi a szolgálatot.

Nem győzöm eléggé hangsúlyozni, hogy a lelki egészségőrző szolgálat az egészséges ember lelki problémáival foglalkozik. A határeseteket a szakértő pszichológushoz és specialistákhoz irányítjuk.

Amikor cikket vagy riportot készítenek a szolgálatról, annál a pontnál szoktak noszogatni, talán mesélnék el néhány sztorit, színes esetet, amire „ráharapnak az olvasók”. És elkezdődik a kötérlhúzás. Igyekszem meggyőzni őket, hogy ennek a segítő szolgálatnak a bizalom az alapja. A hozzánk fordulók meg akarják őrizni névtelenségüket. Remélem, könyvtáros kollégáim megértik ezt!

Az, hogy a mai világban van még egy hely, ahol meghallgatják az embert úgy, hogy nem lesz „kartotékadat”, és mindezért nem kell fizetni – az nagyon jó dolog. Külön örülünk annak, ha egy kliensünk hozza az ismerősét, barátját is. Mindenkinek, köztük nekem is van „kedvencem”. Egy Erdélyből áttelepült lány nagyon komoly életvezetési gondokkal küzdött, most pedig „kollégának” készül, szociális munkásnak tanul, legdélgettebb álmát megvalósítandó.

Sokan kérdezik tőlünk, nem terhel-e meg túlságosan a mások problémája. Nem könnyű, az biztos, megvan a magunk gondja. Mégis tenni kell. És ha ellankadnánk, megvan az a helyzeti előnyünk, hogy egymás támaszai is tudunk lenni.

Kövesd Péterné

Javaslat az önkormányzati fenntartású könyvtárak finanszírozására

Ajánlás

Napokig törtem a fejem, hogy mi legyen a bevezető a múlt év őszén készült, s azóta is csak nagyon szűk szakmai körben megvitatott felmérésem és javaslatom elé. Most, hogy már sürget a lapzártá is, csak nézek magam elé, és bevallom, sokféle érzés, gondolat kavarg bennem.

Írjam le, hogy kollégák, könyvtárosok, muzeológusok, levéltárosok, népművelők, pedagógusok, intézményvezetők, intézményfenntartók, nem szabad feladni! Nem lehet belenyugodni a nincsbé, csak azért mert ezt halljuk, hiszen nap mint nap azt látjuk, hogy másra, s nem biztos, hogy fontosabbakra, mégiscsak van.

Írjam le, hogy hosszú távon nem lehet fenntartóinkat és magunkat becsapni, a csak mennyiségi adatokat kérő, a végszámokat tartalmazó statisztikai jelentések, mérlegek mögé bújva.

Önkormányzatoknak is hamar meg kell tanulni tények alapján gazdálkodni.

Sok településen felmerült már, hogy mibe kerülnek az intézmények, és miért annyiba. Nyomorognak? Pazarolnak? Méltatlan körülmények között dolgoznak, avagy büszkék lehetünk rá, hogy jól felszereltek? Ahhoz, hogy egy-egy önkormányzat bizonyos legyen intézményei szükségességében, helyzetét nem csak az adott településen kell szemlélnie, hanem országos és regionális, szakmai és pénzügyi adatok tükrében is.

A kérdőívek alapján, amellyel 110 könyvtár 1991. évi gazdálkodását vizsgáltam, készültek a csak Veszprém megyei városi könyvtárakra vonatkozó kimutatók is. Mindegyiküket a velük hasonló nagyságrendű adatszolgáltatókkal hasonlítottam össze.

A várpalotai könyvtárnak a kimutatók segítségével az 1993. évi költségvetési „harcban” félmillió forinttal emelte meg az állománybeszerzési keretét önkormányzata. Volt mire hivatkoznia az intézmény vezetőjének, s nem csak annyit tudott mondani, hogy kevés. Mert kevés lehet, de mihez képest? Az elképzelést a Belügyminisztériumból átlátó szakember javaslata és felajánlása az, hogy az éves felmérések eredményét minden önkormányzathoz és intézményhez el kell juttatni, ehhez pedig segítség lehet az Önkormányzati Tájékoztató és a szakmai sajtó. Így évente alátámasztható érvekkel kezdődhet a pénzügyi egyezkedés.

Az önkormányzatok bevételeinek jelentős része az állami normatív támogatásból képződik. Ezeket az összegeket évente, az egyes intézménytípusok bekerülési költségeinek kiszámítása után, és annak figyelembevételével kellene megállapítani. Javaslatom alapján ezeket a számításokat el lehet végezni, csak minden intézménytípusnál meg kell határozni, hogy a bér- és épületfenntartási kiadások mellett, mi legyen a harmadik tényező, az, amelyik a könyvtáraknál az állománygyarapítás egy lakosra jutó összege.

Ilyen számítások birtokában nem csak azt lehetne közzétenni, hogy mennyit költött az állam oktatásra, művelődésre, egészségügyre stb., hanem, hogy mennyibe került összesen egy lakosra, betegre, tanulóra kivetítve egy-egy állami feladat végrehajtása. Az ország gazdasági helyzetétől függően azután meg lehet mondani, hogy a valós belekerülési költségek hány %-át tudja normatív támogatással biztosítani az önkormányzatok felé az állami költségvetés. S normatívát kell adni minden olyan feladatra, amit előír az önkormányzati törvény. Ha könyvtár működtetését is előírja, akkor könyvtári normatívát kell számolni.

Egy igazságos elosztási rendszer lebegett a szemem előtt, mikor elkészültem a felméréssel és a javaslattal. Minden egyszerűnek, világosnak és egyértelműnek tűnt. Ennek lehet oka idealizmus, naivitás és pénzügyi hozzá nem értés, valamint a hit, hogy mindent jobbá lehet tenni, és meg lehet oldani, csak akarni kell. Nem biztos, hogy az általam elképzelt módon, de miért ne?

*

A könyvtárak költségvetésének éves teljesülését vizsgálni lehet költségnemenként, és ebből ki lehet számítani, hogy évente átlagosan mennyibe kerül 1 m-nyi könyvtári alapterület fenntartása és működtetése; a könyvtári dokumentumok egy lakosra kiszámított beszerzési költsége; a könyvtárban dolgozók bére, és bérjellegű kiadásai egy lakosra kivetítve.

Azt, hogy az egyes költségnemekbe mi tartozik és mi tartozhat bele, pontosan meg lehet, és ha szükséges pontosan meg kell határozni. Optimális esetben a javaslat a könyvtárak teljes évi kiadásával számol.

A finanszírozási elképzelés vélt előnye a mechanikus fejkvótával szemben a következők:

1. A normatívák évente vizsgált tényadatokon alapulnak, így követik az árak, bérek mozgásával, az épületek, berendezések amortizációjával, a szolgáltatások díjtételeinek növekedésével együtt járó kiadások emelkedését.

2. Az éves számítások alapján a könyvtári feladatok önkormányzati finanszírozása részben differenciáltan valósul meg, annak függvényében, hogy egy település mekkora alapterületet biztosít könyvtári ellátási célokra. A demokratikus elosztás lényege, hogy elvileg, ha az azonos lélekszámú település hasonló nagyságú alapterületet biztosít a könyvtári szolgáltatásoknak, megközelítőleg azonos normatív támogatásban részesül.

3. A javaslat minden önállóan gazdálkodó települést támogat, függetlenül annak lakosságától. A könyvtári alapterület minimumát – más számítás híján – a 211/1984-es szakmai irányelv szerint lehet meghatározni, amely 1000 lakosig 55 m². A kistépeléseknek megadja azt az önálló döntési lehetőséget, hogy határozzanak: önálló könyvtárat működtetnek-e a pénzből, kiegészítve azt önkormányzati és lakossági hozzájárulással, vagy csatlakozzanak egy, a közvetlen területükön működő nagyobb könyvtárhoz, amely vállalja könyvtári ellátásukat. Több jelentkező, lehetőség esetén is maguk választanak az ellátást vállaló könyvtárak közül. Utóbbi esetben a normatív támogatás segítségével ki tudják egyenlíteni az ellátó könyvtár szolgáltatásainak díjait.

4. A normatíva összege vagy kevesebb, vagy több, mint a könyvtár eddigi tényleges működtetési, fenntartási költségei. Utóbbi esetben a normatív támogatás csak az előző évi kiadások összegéig folyósítható automatikusan. A fennmaradó pénz tartalékalapot képez, amelyhez pályázat útján juthat hozzá bármely könyvtár.

Ez az elosztási mód egyrészt ösztönzi a fenntartó önkormányzatokat, hogy

közelítsék a könyvtár költségvetési kiadásait a normatív értékekhez. Vizsgálják meg, honnan adódik a lemaradás. Növeljék az alapterületet, szerezzenek be több dokumentumot, vagy emeljék a létszámot és bővítsék a szolgáltatások körét. Másrészt, a tartalék pénzügyi alapból fel lehet zárkóztatni az elmaradt könyvtárakat, s támogatni lehet az egységes könyvtárfejlesztési elképzeléseket.

5. Az átlagértékek számításába a plusz pénzekből fedezett kiadások, beszerzések is beépülnek. Beépül a normatíván felüli önkormányzati támogatás, az elnyert pályázatpénzek, alapítványi befizetésekből történt vásárlások, lakossági, olvasói hozzájárulásokból fedezett kiadások, könyvtári vállalkozások bevételeinek alaptevékenységbe visszaforgatott összegei. Azaz a javaslat utólag automatikusan megtérít minden befektetést a normatív támogatás összegéig.

1991. évi számítások

„A”

1 m²-nyi alapterületre eső könyvtári fenntartási és működtetési költség:

alapterület m ²	épületfennt. költség	működtetési költség	a kettő összesen
		Ft/m ²	
100	1210	265	1475
200	787	1257	2083
300	860	730	1635
400	1379	805	2252
500	1208	756	2259
600	852	541	1441
700	661	709	2528
800	969	691	1671
900	679	438	972
1000 felett	1227	852	1794

átlag: 1811 Ft

„B”

Állománygyarapítási átlagértékek

B/1 Könyvbeszerzés

lakosság	darabszám	beszerzési érték E Ft	Ft/lakos összeg	1 könyv átlagértéke
5000–7500	870	158	25	182
7 500–10 000	953	174	20	182
10 000–12 500	1121	207	18	185
12 500–15 000	1340	213	15	159
15 000–17 500	1589	244	15	154
17 500–20 000	1772	294	16	166
20 000–25 000	2262	392	17	173
25 000–30 000	2089	310	11	148
30 000–35 000	2733	401	12	147
35 000–40 000	2904	517	14	178

Az egy lakosra jutó könyvbeszerzési érték 16,- Ft/lakos

B/2. AV dokumentumok

lakosszám	darabszám	beszerzési érték E Ft	Ft/lakos összeg	AV dok. átlagértéke
5000–7500	27	6	1	222
7 500–10 000	22	5	1	227
10 000–12 500	33	10	1	303
12 500–15 000	36	15	1	417
15 000–20 000	85	19	1	223
20 000–30 000	62	18	1	290
30 000–40 000	121	33	1	273

Az egy lakosra jutó AV dokumentum beszerzési értéke 1,- Ft!

Sajnos a kérdőív pontatlansága folytán feldolgozható adatok nincsenek a folyóiratbeszerzésre. Ezért ajánlasként lehet csak számszerűsíteni, hogy folyóirat és egyéb dokumentum beszerzésére kapja meg a könyv- és AV dokumentumok 1 lakosra eső beszerzési összeget. A kettő együtt 34 Ft.

B/3. Bér- és bérjellegű kiadások

Lakos	Bértömeg E Ft	1 lakos Ft/átlag
5000–7500	1687	270
75 000–10 000	1604	183
10 000–12 500	2568	228
12 500–15 000	2617	190
15 000–20 000	3080	176
20 000–30 000	3424	137
30 000–40 000	5503	157

Az egy lakosra jutó bérhozzájárulás 187 Ft.

A kiszámított normatívák alapján ez a finanszírozási mód 366 769 m²-rel és 10 220 496 lakossal számolva (TEKE '91) közel 3 milliárd forintnyi összeget tett volna ki 1992-ben (2 913 000 000 Ft). Ez durván lakosonként 300 Ft összegű hozzájárulást jelent, csak differenciáltan elosztva.

Néhány példa a finanszírozásra:

1. 500 lakosú kistelepülés önálló könyvtárhelyiség nélkül.	
Normatív állami támogatás: 55 m ² után	99 715 Ft
500 lakos után	110 000 Ft
	<hr/>
	209 715 Ft

Az egy lakosra jutó támogatás: 420 Ft

2. 500 lakosú kistelepülés önálló 90 m ² alapterületű könyvtárhelyiséggel.	
Normatív állami támogatás: 90 m ² után	163 170 Ft
500 lakos után	110 000 Ft
	<hr/>
	273 170 Ft

Az egy lakosra jutó támogatás: 546 Ft

Ezek fiktív példák, mivel kistelepülésekről nem érkezett vissza kérdőív, ezek nem szerepeltek a felmérésben. A továbbiakban név nélküli, de létező könyvtárak szerepelnek a példákban.

3. 20 000 lakosú 900 m²-en működő könyvtár, amelyhez 230 m²-nyi fiók-könyvtári hálózat tartozik.

Normatív állami támogatás: 1130 m ² után	2049 E Ft
20 000 lakos után	4400 E Ft
	<hr/>
	6449 E Ft

A könyvtár 1991. évi felhasználása 3731 E Ft volt, azaz a normatív támogatásból ennyivel juthat hozzá automatikusan, a további 2765 E Ft a központi alapba kerül.

A könyvtár 1992. évi előirányzata 4446 E Ft.

Ha a központi alapból pályázna állománybeszerzésre, valószínűleg megkapná, hiszen 1991-ben mindössze 300 ezer forintot költött állománygyarapításra, s csupán 1598 db könyvet tudott megvenni. Létszámfejlesztésre is pályázhatna.

Az egy lakosra jutó támogatás 322 Ft lenne.

4. 18 000 lakosú város 1600 m ² alapterületű könyvtárral.	
Normatív állami támogatás: 1600 m ² után	2901 E Ft
18 000 lakos után	3960 E Ft
	<hr/>
	6861 E Ft

A 6861 E Ft-tal szemben a könyvtár 1992. évi költségvetési előirányzata 10 853 E Ft, előírt bevétele 838 E Ft, 1991. évi kiadása 11 857 E Ft.

A normatív támogatás az előirányzat 63%-át fedezi. Az önkormányzat azonban így is nagyon jól jár, hiszen 1991-ben 3600 E Ft-ot kapott a város összesen közművelődési feladatokra!

Az egy lakosra jutó támogatás: 381 Ft.

5. 5700 lakosú nagyközségi könyvtár 1550 m² alapterülettel, vonzáskörzetében 33 kistelepüléssel, melyek ellátását végezte 1991-ben.

Normatív állami támogatás: 1550 m ² után	2810 E Ft
5700 lakos után	1254 E Ft
	<hr/>
	4064 E Ft

A könyvtár 1992. évi előirányzata 6929 E Ft, az állami támogatás ennek 59%-át fedezné. A könyvtár 1991. évi kiadása 7927 E Ft volt, tehát automatikusan jár az állami támogatás teljes összege.

Az egy lakosra jutó támogatás 713 Ft.

A terület ellátási költsége 1991-ben. Állománygyarapítás 729 E Ft, működtetés 1326 E Ft, bérköltség 1083 E Ft. Összesen: 3138 Ft.

A 33 település, településenként 500 lakossal és 55 m² alapterülettel számolva közel 7 millió Ft állami támogatást kapna. Kölcsönös elégedettség esetén tudná belőle fizetni az 1992-re becsült 4 millió Ft összegű ellátási költséget a nagyközségi könyvtárnak.

6. 54 000 lakosú város 1000 m² alapterületű könyvtárral.

Normatív állami támogatás: 1000 m ² után	1 800 E Ft
54 000 lakos után	11 880 E Ft
	<hr/>
	13 680 E Ft

1991. évi kiadása 12 134 E Ft volt, azaz ennyit kap meg automatikusan az állami támogatásból, a többi pénzre pályázatot nyújthat be. 1993-ban már nem jelenthet nehézséget a normatíva automatikus megszerzése, hiszen a könyvtár előirányzata 15 millió Ft.

Az egy lakosra jutó támogatás: 253 Ft.

7. 200 000 lakosú megyeszékhely 4847 m²-nyi könyvtári alapterülettel. Az alapterületen a megyei és a városi fiókkönyvtári szolgálat osztozik.

Normatív állami támogatás: 4847 m ² után	8 733 E Ft
200 000 lakos után	4 400 E Ft
	<hr/>
	52 733 E Ft

A város kap 52 733 E Ft-ot. Ebből a városi könyvtár megkaphatja 1991. évi felhasználását 34 213 E Ft-ot, a többi pénzzel, azaz a 18 520 E Ft-tal hozzájárulhat a megyei könyvtár fenntartásához. Ahol egy könyvtári hálózat van, ott természetesen a normatív támogatás nem oszlik meg.

Az egy lakosra jutó támogatás: 264 Ft.

A 7. példából nem rajzolódhat ki az összes lehetőség. A differenciált támogatás bizonyítható, és az is, hogy az új elképzelés nem sújt hátrányosan egy könyvtárat sem. Könyvtár- és önkormányzatbarát.

E meggyőződéssel bocsátom szakmai vitára javaslatomat.

Györgyné Juhász Katalin

Vállalkozási Információs Projekt (VIP)

A gazdasági-társadalmi rendszer-változás szükségessé teszi, hogy korszerű információszolgáltatások megszervezésével a könyvtárak is támogassák a piacgazdaság kialakulását, az induló és már megerősödött vállalkozásokat gazdasági (üzleti-piaci) – jogi – technikai stb. információkkal lássák el annak az információvagyonnak a

birtokában, amely már részben jelenleg is rendelkezésünkre áll. A könyvtárak gazdasági környezetük információigényeinek felkeltésével, kielégítésével olyan új szolgáltatásokat vállalhatnak fel, amelyek a későbbiekben bevételeiket, erőforrásaikat is bővíthetik.

A Művelődési és Közoktatási Mi-

nisztérium a Magyar Könyvtárosok Egyesületének évekkal ezelőtti kezdeményezését felkarolva, az üzleti információs szolgáltatások rendszerének kimunkálásához szakmai és anyagi támogatást biztosított az együttműködő könyvtárak számára.

Az egyetemi könyvtárak, szakkönyvtárak és megyei könyvtárak képviselői 1992. október 15-én a vállalkozások támogatása és a könyvtárak üzleti információs szolgáltatásainak fejlesztése céljából nyílt együttműködési kört alakítottak. A Vállalkozási Információs Projekt alapítói üzleti információs szolgáltatások megszervezésére, a rendszerterv kimunkálására társultak. Számos megbeszélés, a kiinduló helyzet írásos vázolósa után elkészült a VIP munkaterve, melyet 1992 decemberében a szakmai együttműködési kör elfogadott.

A rendszerterv elkészítésének főbb munkálatai:

1. A megyei könyvtárak és a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem Központi Könyvtára kérdőíves felméréssel, „mélyinterjúkkal” feltérképezi a hazai üzleti információkat nyújtó intézetek, cégek, kamarák stb. szolgáltatásait. A felmérés eredményeként az elemzést és a megkérdezettek szolgáltatásait, adatait az együttműködő szakmai kör poppon a könyvtárak és más érdeklődők rendelkezésére bocsátja. Ez az adatbázis gyakori aktualizálással a könyvtárak információ-szolgáltatást közvetítő szerepének kialakítását és saját információs rendszerének, adatbázisának létrehozását segíti, megelőzve felesleges párhuzamosságok létrejöttét az üzleti információs rendszerben.

2. A könyvtárakban elérhető kurrens üzleti információkat tartalmazó dokumentumállomány (kézikönyvek, üzleti napi-, hetilapok és folyóiratok), külföldi információs adatbázisok és CD-ROM adatbázisok mini adatbázisának összeállítása. E feladatot az Országos Műszaki Könyvtár vállalta el. A kiinduló mini adatbázis nem-

csak a tájékoztatásnak lesz kitűnő segédeszköze, a továbbiakban a könyvtárak állománygyarapításának összehangolásához, megalapozásához is hatékonyan hozzájárul.

3. A rendszertervnek egyik sarkalatos pontja lesz üzleti információs szakképzés – beleértve a felhasználói képzést is – programjának kialakítása (kiegészítő képzés, alapképzés, posztgraduális képzés, tanfolyami képzés stb.). E koncepció kimunkálásában részvételi szándékát bejelentette a Bessenyi György Tanárképző Főiskola és a Berzsényi Dániel Tanárképző Főiskola Könyvtártudományi tanszéke.

Úgy véljük, a VIP rendszere szervezésének, működési feltételeinek (úm. hálózati, technikai, szakképzési, információs adatbázis közvetítési) megteremtése részben kormányzati, önkormányzati, vállalkozói, részben hazai és nemzetközi pályázati támogatással képzelhető el.

*

Eddigi munkánk során sok-sok optimizmussal és kevés szkepticizmussal találkoztunk. A felmérésbe bevont üzleti információkat nyújtó cégek, alapítványok, kamarák szinte kivétel nélkül igazi érdeklődést mutattak és várják munkánk eredményét. A piacutató ez esetben már igazi igényfelmeléssel járt, egyúttal a könyvtáros kollégák is „ráéreztek” a feladat varázsára. Itt is szeretném megköszönni a megyei és egyetemi könyvtárosoknak a VIP első fázisában végzett eddigi tevékenységét és a jó szellemű, kreatív csapatmunkát. Ahogy *Baranyai György* kollégánk mondja – a vállalkozásfejlesztési, üzleti információs szolgálatások megszervezésével összefüggő ténykedésünk kitűnő alkalom arra, hogy a könyvtárak „megmutassák arcukat” környezetüknek.

(Folyt. köv. – mármint a további munkáé.)

Huszár Ernőné